

Kyrkoherden i Täby församling
Michael Öjermo

Om prästers och diakoners fortbildning

Kyrkans vigningstjänst

Enligt kyrkoordningen (KO, sjunde avdelningen, se särskilt inledningen), som är Svenska kyrkans interna stadga, räknas biskopar, präster och diakoner till kyrkans vigningstjänst, som ibland beskrivs som en treledad vigningstjänst. Det innebär att präster och diakoner tillsammans utgör vigningstjänsten i den lokala församlingen. Det finns ingen hierarki mellan att vara diakon och präst. Både präster och diakoner har självständigt ansvar för att leva upp till sina vigningslöften och står under tillsyn av biskop och domkapitel.

Präster och diakoner tillhör vigningstjänsten och företräder kyrkan på ett särskilt sett. Limadokumentet (Baptism-Eucharist-Ministry, BEM) från 1982 beskriver vigningstjänsten bland annat så här:

För att fullgöra sitt uppdrag behöver kyrkan personer, som offentligt och utan uppehåll är ansvariga för att hänvisa till dess grundläggande avhängighet av Jesus Kristus och därmed, inom ramen för gåvornas mångfald, utgöra ett fokus för dess enhet. Det ämbete de personer innehar, som alltsedan äldsta tid har blivit ordinerade, är konstitutivt för kyrkans liv och vittnesbörd.

Här kan också hänvisas till "Declaration on the Way; Church, Ministry and Eucharist", från Katolska kyrkans i USA och Evangelical Lutheran Church in America, från 2015. Där står bland annat: "... ordained ministry is of divine origin and [---] is necessary for the being of the church" och att kyrkans vigningstjänst "is instituted by Jesus Christ" (punkt 15).

Det innebär att diakoner och präster i Täby församling utgör en enhet av medarbetare som avlagt vigningslöften och vars tjänst i församlingen är konstituerande för kyrkan.

Därmed finns anledning att fortbildning för diakoner och präster genomförs gemensamt i Täby församling och att vi därigenom upprätthåller vår gemenskap som lokalt presbyterium i Täby som upprätthåller vigningstjänsten.

Vad gäller professionsutbildning och erfarenhet skiljer sig dock diakoner och prästers bakgrund åt. En präst har en teologisk grundutbildning. En diakon har en social/karitativ grundutbildning.

TÄBY FÖRSAMLING

POSTADRESS: Box 208, 183 23 TÄBY
BESÖKSADRESS: Tibble kyrka och församlingsbyggnad, Attundavägen 3 vid Täby c
TELEFON: 08-580 035 00 E-POST: tabyforsamling@svenskakyrkan.se
WEBB: www.svenskakyrkan.se/taby

Överlappande och därmed kompletterande utbildningsbakgrunder förekommer hos enskilda diakoner och präster.

Därmed finns anledning att fortbildning för diakoner och präster även ska särskiljas.

Jag tänker mig framöver att fortbildningar som vi genomför *utanför* församlingen som regel är skilda för diakoner och präster. Jag tänker mig att samlingar för fördjupning och reflektion *inom* församlingen bör ske gemensamt för diakoner och präster.

Låt mig säga några saker som jag tänker kan ligga till grund för hur vi tillsammans som präster och diakoner i Täby församling tar ansvar för vår egen andliga utveckling och teologiska reflektion.

Prästers fortbildning

”Prästens läppar förvaltar kunskapen, från hans mun hämtar man vägledning, ty han är Herren Sebaots sändebud” (Mal 2:7).

Bibelordet från profetens Malakis bok fick jag med mig i unga år och det har jag burit med mig genom hela min prästgöring. Den prästtjänst som avses är förstas tempelprästen i Jerusalems tempel, men kanske har Malaki också synagogföreståndaren i åtanke.

Utbildad vid Johannelunds teologiska högskola blev jag starkt påverkad av den folkbildningstradition som låg i den norrländska läsarrörelsens byböcker och myckna läsande av bibeln, Luther, Rosenius och Roos, Francke och Spener.

När jag under studietiden kom i kontakt med den benediktinska traditionen fann jag det ställe i den helige Benedikts regel som säger att klostret är ”en skola för Herrens tjänst” (RB: Prologen: 45). Denna programförklaring har blivit ett av regelns bevingade ord: *schola dominici servitii*. Som Bengt Högberg och Alf Härdelin skriver i sin kommentar till Regeln: ”Ordet *schola* syftade dels på platsen där undervisningen ägde rum, dels på eleverna som gemenskap” (Den helige Benedictus regel, Veritas Förlag 2008, sid. 87).

Gemenskapen av munkar kring en abbot var central för Benedikt. Egentligen ville han inte skriva någon regel. Gemenskapen skulle fostra och forma de som levde tillsammans, liksom Jesus samlade de tolv och en större grupp lärjungar omkring sig, utan att någonsin skriva något. Ur denna gemenskap kring Jesus av Nasaret formades den största mänskliga organisering som finns – kyrkan, i alla dess former och organiseringar.

Under *Kvalificerad fortbildning – Predikan* blev det oerhört klart för mig att utan ständig teologisk reflektion har prästen egentligen inte så mycket att säga. Under den här betydelsefulla fortbildningen kunde jag återvända till den folkliga predikostil jag mött inom Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen (EFS) under studieåren på Johannelund. Afroamerikansk predikan är av samma valör som predikningarna i bönhusen i Norrland en gång varit. Men i båda fallen var teologin av avgörande betydelse. I en hyllningsbok till Agne Nordlander skrev jag: ”[Johannelund] förmedlade att den teologi som inte kunde förkunnas blott var ytligt lärdomsprål

och att den förkunnelse som inte kunde motiveras teologiskt blott var onödigt prat” ("Med smak av nåd", red. T. Nygren, L-O Eriksson, S Rehnman, Libris 2000, sid. 26).

Framför allt behövs då systematisk teologi, eller dogmatik med symbolik. Denna del av teologin innehåller i sig flera delar. De två huvuddelarna är dels den idéhistoriska, som beskriver den kristna tanken genom historien, och dels den konstruktiva, som föreslår hur kristen tro kan gestaltas idag.

Religionsvetenskap som lärdomsfält omfattar stora områden av mänsklig aktivitet, skrifter, föreställningar, etik och historia. Allt detta är det förstås viktigt att en välutbildad teolog har kunskap om, i varje fall översiktligt. Men ska man vara predikant måste man äga en egen ständigt pågående reflektion kring sin egen systematiska teologi. Varje präst måste ha en egen teologisk diskurs, eller teologiskt projekt.

Vi som är präster i församlingstjänst är inte yrkesteologer. I stället bör vi se oss som reflekterande praktiker. Det innebär att vi aldrig kommer att kunna göra den inläsning av litteratur eller ha tillgång till forskarmiljöer som yrkesteologer har. Men vi kan ändå se till att vi fyller på vår kunskap, läser, skriver, reflekterar och bistår varandra i vårt prästkollegium i homiletikens svåra och härliga konst.

Från predikofortbildningen vill jag särskilt lyfta fram den inspiration som ges i Fred B. Craddocks bok "Preaching" (Abingdon Press, 1985), och det avsnitt som heter "The Importance of the Life of Study". Craddock skriver fram tre punkter (sidorna 76-77):

- 1, Klargör för kyrkorådet att en präst behöver studier för att ha något att säga sin församling.
- 2, Ha realistiska förväntningar på hur mycket en vanlig församlingspräst kan förväntas hinna med vad gäller studier.
3. Den enskilde prästen måste ha goda rutiner kring sina studier och sin fortbildning.

Att genomföra fortbildningar, att ha tillgång till litteratur och digitala hjälpmedel och att avsätta tid i veckoschemat är viktiga förutsättningar för en god förkunnelse. Inläsningstid kan dock inte betraktas som arbetstid, utan särskilda överenskommelser.

Diakoners fortbildning

Vad gäller diakoners fackutbildning och fortbildning saknar jag egen erfarenhet. Följande avsnitt är skrivet i samråd med chefen för diakoni och mission.

Diakoni är att möta och ha omsorg om människor i utsatthet. Varje församling gör prioriteringar över vilka diakonala verksamheter som ska bedrivas utifrån lokala behov och möjligheter. Viktigt att komma ihåg är att det är Kristi kyrkas uppdrag i världen, det vill säga kyrkans uppdrag att förkunna och gestalta evangelium i ord och handling som är rastret som de lokala behoven behöver filtreras genom vid beslut om vilka diakonala verksamheter som ska bedrivas,

inte de lokala behoven i samhället enbart. I en församling finns många utövare av diakoni – ideella medarbetare samt anställda i olika yrkesfunktioner. Diakonen har ett särskilt uppdrag att bistå och rusta församlingen i församlingens ansvar att utöva diakoni, det vill säga att den diakonala dimensionen i församlingens grundläggande uppgift förverkligas.

Diakoners grundutbildning har förändrats avsevärt de senaste decennierna. Det har varit nödvändigt för att kyrkans diakoni ska kunna möta människan i det samhälle och de livsvillkor som råder i varje tid. I takt med förändringar i världen (t ex flyktingströmmar, globalisering, klimatförändringar), den svenska välfärdens utveckling och komplexiteten i den nutida människans livsproblematik har kraven på diakoners utbildning ökat. Idag har diakoner i Svenska kyrkan en akademisk kandidatexamen inom områdena psykologi, socialt arbete, vård, medicin eller folkhälsa. De har också en ettårig pastoralteologisk påbyggnadsutbildning från Svenska kyrkans utbildningsinstitut, där de integrerar sin professionsutbildning med Svenska kyrkans teologiska förståelse av diakoni och diakonens uppdrag.

Diakoni är ett tvärvetenskapligt studium. Det innebär att vetenskaplig kunskap om religion, etik och kyrka behöver kombineras med vetenskaplig kunskap om människa och samhälle för att vi ska kunna säga något om diakoni och diakonalt arbete. Diakonivetenskap är ett sådant tvärvetenskapligt kunskapsområde som vuxit fram inom religionsvetenskapen.

Diakonivetenskap är alltså ett religionsvetenskapligt studium av välfärd och social omsorg. Bland annat Uppsala universitet och Ersta Sköndal Bräcke högskola i Stockholm erbjuder fortbildningar i form av fristående kurser och uppdragsutbildningar. Det är också möjligt att läsa kurser eller ta examen i diakonivetenskap i Norge.

I likhet med präster är diakoner reflekterande praktiker. En diakon behöver kontinuerligt söka och ta till sig kunskap genom fortbildning och inläsning av litteratur i syfte att upprätthålla sin profession och att omsätta kunskapen i församlingens diakonala arbete. Studierna kan ske inom religionsvetenskap eller områdena psykologi, socialt arbete, vård, medicin eller folkhälsa. Särskilda temanummer av Svensk Kyrkotidning handlar numera regelbundet om diakoni.

Att genomföra fortbildningar, att ha tillgång till litteratur och digitala hjälpmedel och att avsätta tid i veckoschemat är viktiga förutsättningar för att som diakon bidra till förverkligandet av församlingens diakonala uppgift. Inläsningstid kan inte betraktas som arbetstid, utan särskilda överenskommelser.

Diakoners och prästers egen själavård

Varje präst och diakon bör ha tillgång till egen själavård, i klassisk mening. Det handlar alltså inte om handledning, utan om det andliga samtalet, med koppling till bikten, som är en av de kyrkliga handlingarna i Handbok för Svenska kyrkan.

En präst och diakon ska regelbundet några gånger varje år ha möjlighet att uppsöka en själasörjare för sådana samtal.

Präster och diakoner ska årligen kunna delta vid en organiserad reträtt eller reträtt på egen hand i en miljö som står i samklang med prästen eller diakonens egen fromhetstradition.

Det egna läsandet

Det egna läsandet bör vara välplanerat och välstrukturerat. Arbetsgivaren står för kostnader för litteratur, inom ramarna för församlingens budget och verksamhetsplan. Litteraturen arbetsgivaren står för ska vara litteratur som har med tjänsten att göra, i bred mening. Skönlitteratur räknas inte dit.

Fortbildningar utanför församlingen

Vad gäller fortbildningar har varje medarbetare i Täby församling en egen kompetensutvecklingsplan. Den diskuteras regelbundet med respektive chef. I samråd kommer man överens om vad som är lämpliga fortbildningar.

Fortbildningar ska helst vara akademiska, löpa under längre tid och ge möjlighet till en utökad examen (magister- eller masterexamen eller motsvarande).

I samband med att man söker och antas till fortbildningar skrivs ett avtal mellan Täby församling och medarbetaren som reglerar de arbetsrättsliga villkoren för medarbetarens deltagande i fortbildningen.

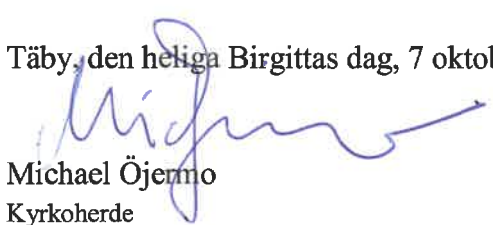
Samlingar inom församlingen

När präster och diakoner möts på hemmaplan så delar vi med oss av litteratur vi läst, kurser vi går och fortbildningar vi genomför.

Ett liv i studier

För mig är det självklart att ett liv som präst respektive diakon är ett liv i studier. Det står i samklang med den betoning av lärdom som präglat kyrkan i stort under hela vår gemensamma historia, och som till förnyat uttryck i reformationens frigörelse från skolastikens förstelnade former och gjorde prästhemmen till bildningshärder. Ingen av oss bor längre i prästgård, men ett liv i studier är ett ideal att värna om.

Täby, den heliga Birgittas dag, 7 oktober 2018

Michael Öjermo
Kyrkoherde